

KO‘P MADANIYATLI MAKONDA TIL VA MADANIYATLARARO MULOQOT

Sodiqova Gulsevar

*O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti
1-bosqich talabasi, Toshkent, O‘zbekiston
El.manzili: gulsevarsodiqova06@gmail.com*

Ilmiy rahbar: Raximova Gulsanam Ashirbekovna

*O‘zDJTU Fransuz tili nazariy fanlar kafedrası mudiri, f.f.f.d. (PhD), dotsent
El.manzili: miss_guli777@mail.ru / gulsanam.rakhimova@uzswlu.uz
ORCID: 0000-0003-2006-9702.*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17450603>

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli globallashuv jarayonida ko‘p madaniyatli makonning shakllanishi, til va madaniyatlararo muloqotning o‘zaro bog‘liqligi, hamda o‘zbek tili va madaniyatining jahon miqyosidagi o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar vositasida madaniyatlararo aloqalarni rivojlantirish imkoniyatlari va bu jarayonda yuzaga kelayotgan muammolar ham ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: raqamli globallashuv, madaniyatlararo muloqot, ko‘p madaniyatli makon, til, o‘zbek madaniyati, internet kommunikatsiyasi.

Kirish. XXI asrda axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi insoniyatni butunlay yangi sivilizatsion bosqichga olib chiqdi. Internet tarmoqlari, sun‘iy intellekt, raqamli platformalar — bularning barchasi ijtimoiy hayot, ta‘lim, madaniyat va til tizimining o‘zaro aloqalarini tubdan o‘zgartirmoqda.

Raqamli globallashuv natijasida dunyo “ko‘p madaniyatli makon”ga aylanmoqda, bunda turli millat, til va madaniyat vakillari bir xil virtual platformalarda muloqot qilishmoqda. Bu jarayon madaniyatlararo muloqotning yangi, raqamli shakllarini keltirib chiqarmoqda.

Shu bilan birga, bu holat milliy tillarning raqamli muhitda o‘z o‘rnini topish, raqobatga bardosh berish, madaniy o‘zlikni saqlash zaruratini ham kuchaytirmoqda. Ayniqsa, o‘zbek va fransuz tillari misolida bu jarayon o‘ziga xos qiyosiy jihatlar bilan namoyon bo‘ladi: biri — milliy o‘zligimizni ifodalovchi til, ikkinchisi — xalqaro madaniyat tili sifatida raqamli maydonda faol :

Asosiy qism.

- Raqamli globallashuv va madaniyatlararo muloqotning yangi shakllari Raqamli globallashuv — bu faqat texnologik hodisa emas, balki madaniy-ijtimoiy o‘zgarishlar tizimidir. U madaniyatlararo muloqotni kuchaytiradi, lekin shu bilan birga identitet muammosini ham yuzaga keltiradi.

D. Crystal ta’kidlaganidek, “Internet tilni o’zgartiruvchi omil bo’lish bilan birga, uni global tarmoqdagi yangi ijtimoiy munosabatlar tizimiga moslashtiradi”. Bu shuni anglatadiki, raqamli kommunikatsiya jarayonida til nafaqat aloqa vositasi, balki madaniy ifoda shakli sifatida ham faol ishlatilmoqda.

Masalan, fransuz tili Yevropa Ittifoqida diplomatik, madaniy va adabiy muloqotning muhim vositasi sifatida saqlanib qolgan. Shu bilan birga, u raqamli makonda ingliz tili bilan raqobat olib bormoqda. O’zbek tili esa o’z milliy hududidan chiqib, global internet makoniga kirib borayotgan yangi milliy tillardan biridir.

Til va madaniyatning raqamli makondagi o’zaro ta’siri. Til va madaniyat bir-biri bilan uzviy bog’liq. G. Hofstede fikricha, “Madaniyat — bu jamiyatning umumiy dasturi, til esa uning kodidir” .Shu sababli har bir tildagi so’z, ifoda yoki metafora o’sha xalqning madaniyatini ifodalaydi.

Fransuz tili — o’zining murakkab grammatika tizimi, estetik talaffuzi va adabiy boyligi bilan ajralib turadi. Uning raqamli makondagi qo’llanishi (Wikipedia, Coursera, Le Monde Digital, France24 kabi manbalar orqali) milliy madaniyatni targ’ib etishning samarali vositasi hisoblanadi.

O’zbek tili esa, ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar (Telegram, Instagram, YouTube) orqali yangi, yosh auditoriya orasida madaniyatlararo muloqot tiliga aylanib bormoqda. Misol uchun, ko’plab blogerlar o’zbek tilida kontent yaratish orqali milliy qadriyatlarni global tarmoqqa olib chiqmoqda. Bu jarayon tilning raqamli jonlanish bosqichidir.

Raqamli kommunikatsiya va madaniyatlararo kompetensiyaning shakllanishi Bugungi kunda madaniyatlararo muloqot ko’p jihatdan raqamli kommunikatsiya vositalari orqali amalga oshmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, onlayn o’quv platformalari va videokonferensiya tizimlari turli millat vakillarining bevosita aloqasini osonlashtirmoqda. Shunday muhitda madaniyatlararo kompetensiya — ya’ni boshqa madaniyat vakili bilan samarali muloqot qilish qobiliyati — muhim ahamiyat kasb etadi. Karimov I.A. ta’kidlaganidek, “Ma’naviy mustaqillik har bir xalqning o’z tarixiy ildizlarini bilishi va boshqa madaniyatlar bilan sog’lom raqobat asosida rivojlanishida namoyon bo’ladi”. Bu fikr raqamli davr uchun ham dolzarbdir. Chunki internet orqali har bir xalq o’z madaniyatini tanitish imkoniga ega, biroq buning uchun kommunikativ madaniyat zarur. Fransuz tili foydalanuvchilari, odatda, o’z madaniy merosini virtual muhitda himoya qilgan holda muloqot qiladi. Misol uchun, Fransiyada “Francophonie numérique” (Raqamli frankofoniya) tashabbusi orqali fransuz tili va madaniyatini onlayn makonda targ’ib etish dasturi ishlab chiqilgan. Bu tajriba o’zbek tili uchun ham o’rnak bo’la oladi.

Raqamli texnologiyalar va madaniyatlararo muloqotning yangi shakllari Raqamli kommunikatsiya (ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar, virtual forumlar) bugungi kunda turli millat vakillari o‘rtasida tezkor axborot almashinuvi va madaniy tajriba almashish imkonini bermoqda. YouTube, Instagram, X (Twitter), Telegram kabi platformalar ko‘p madaniyatli interaktiv makon sifatida xizmat qilmoqda.

Bu jarayon madaniyatlararo muloqotni osonlashtirsa-da, shu bilan birga ayrim muammolarni ham keltirib chiqarmoqda: tilning soddalashuvi, milliy qadriyatlarining yo‘qolish xavfi, plagiat va madaniy assimilyatsiya hodisalari. Shu bois raqamli madaniyatni shakllantirishda madaniy savodxonlik va til mas‘uliyati muhim o‘rin tutadi.

O‘zbek tili va madaniyatining ko‘p madaniyatli makondagi o‘rni. O‘zbek tili Markaziy Osiyoda eng qadimiy va boy adabiy merosga ega tillardan biridir. Bugungi kunda o‘zbek tilining xalqaro nufuzini oshirish uchun bir qator amaliy ishlar amalga oshirilmoqda: onlayn lug‘atlar, mobil ilovalar, xalqaro ta‘lim loyihalari, o‘zbek tili o‘qitish markazlari tashkil etilmoqda.

Raqamli muhitda o‘zbek tili kontentini ko‘paytirish, ijtimoiy tarmoqlarda o‘zbekcha ilmiy va madaniy materiallarni faol targ‘ib etish, sun‘iy intellekt texnologiyalariga o‘zbek tilini integratsiya qilish — bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridandir. Shuningdek, fransuz, ingliz, turk va rus tillarida faol muloqot qiluvchi o‘zbek yoshlarining onlayn maydonlarda milliy tilni saqlagan holda madaniyatlararo muloqot olib borishi raqamli davrda milliy identitetni saqlashning samarali ko‘rinishi hisoblanadi.

Xulosa. Raqamli globallashtirish sharoitida madaniyatlararo muloqot inson faoliyatining eng muhim jihatlaridan biriga aylandi. Internet, sun‘iy intellekt, raqamli ta‘lim platformalari orqali turli millatlar, madaniyatlar va tillar o‘rtasidagi chegara tobora yo‘qolib bormoqda.

Til bu jarayonda asosiy vosita bo‘lib, u madaniyatni tashuvchi, uni saqlovchi va targ‘ib qiluvchi kuchdir. O‘zbek va fransuz tillari misolida shuni ko‘rish mumkinki, har bir til o‘z madaniyatini raqamli maydonda ifodalash imkoniga ega. O‘zbek tili raqamli muhitda jadal rivojlanmoqda, lekin hali oldinda bajarilishi kerak bo‘lgan ko‘p ishlar mavjud: onlayn tarjima tizimlarini takomillashtirish, o‘zbekcha ilmiy kontentni ko‘paytirish, madaniyatlararo onlayn kurslar yaratish va boshqalar. Fransuz tili esa o‘zining global mavqeini raqamli maydonda ham saqlab qolmoqda va o‘zbek tilining rivojlanishida ham o‘rnak bo‘la oladi. Shunday qilib, raqamli globallashtirish sharoitida til va madaniyatlararo muloqot nafaqat kommunikatsiya

vositasi, balki milliy identitetni asrash va global hamkorlikni mustahkamlash omilidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Hofstede, G. Culture’s Consequences: International Differences in Work-Related Values. – Beverly Hills, CA: Sage, 1980.
3. Nurmonov A. Tilshunoslik va madaniyatlararo kommunikatsiya. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
4. Crystal, D. Language and the Internet. – Cambridge University Press, 2001.
5. Qodirova S. Globallashuv va til madaniyati masalalari. – O‘zbekiston filologiya jurnali, 2023-yil, №4.
6. UNESCO. Cultural Diversity and Digitalization: Challenges and Opportunities. – Paris, 2022.

Internet saytlari:

1. <https://madaniyat.uz/oz/news/o-zbek-tili-va-madaniyatini-rivojlantirishda-raqamlashtirishning-o-rni>
2. <https://www.francophonie.org/actualites/la-diversite-culturelle-et-linguistique-dans-lespace-francophone>
3. <https://www.linguapax.org/en/projects/multilingualism-and-intercultural-dialogue-in-education>
4. <https://www.culture.gouv.fr/Thematiques/Langue-francaise-et-langues-de-France/Politiques-linguistiques-et-culturelles>
5. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7ais>
6. <https://www.courrierinternational.com/article>
7. <https://uzbekdigit.uz/project/ozbek-tilini-raqamlashtirish-va-til-korpuslarini-yaratish-loyihasi>
8. <https://eduportal.uz/uz/articles/raqamli-ta-lim-va-til-o-qitishning-zamonaviy-uslublari>
9. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7ais>
10. https://www.researchgate.net/publication/376548912_The_Role_of_Digital_Technologies_in_Preserving_Linguistic_and_Cultural_Diversity